

POSTANOWIENIE

Dnia 18 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania A. Z.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
z udziałem E. sp. z o.o. z siedzibą w W.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 września 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 22 marca 2023 r., sygn. akt III AUa 653/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

A. Z. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Warszawie z dnia 3 grudnia 2018 r., stwierdzającej, że nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 4 października 2017 r. jako pracownik E. sp. z o.o. z siedzibą w W..

Sąd Okręgowy w Warszawie, wyrokiem z dnia 19 lutego 2021 r., zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, że A. Z. podlega obowiązkowo

ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 4 października 2017 r. jako pracownik u płatnika składek E. sp. z o.o. z siedzibą w W..

Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z dnia 22 marca 2023 r., zmienił zaskarżony przez organ rentowy wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, fakty wynikające z dowodów zebranych w sprawie świadczą o tym, że ubezpieczona zawarła z E. sp. z o.o. umowę o pracę w warunkach sprzeczności z zasadami współżycia społecznego w rozumieniu art. 58 § 2 k.c. Ponadto sposób/warunki wykonywania umowy o pracę, przyjęte faktycznie przez strony, świadczą w rzeczywistości o pozorności przedmiotowej umowy (art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.). Nawiązany od 4 października 2017 r. stosunek prawny nie miał bowiem cech, które są charakterystyczne dla stosunku pracy (art. 22 § 1 k.p.). W spornym okresie od 4 października 2017 r. do 20 listopada 2017 r., tj. do dnia kiedy to ubezpieczona stała się formalnie niezdolna do pracy, ubezpieczona faktycznie wykonywała jedynie pojedyncze czynności (usługi) na rzecz Spółki E., aby stworzyć jedynie pozór świadczenia pracy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, ubezpieczona nie przedstawiła wiarygodnych dowodów na rzeczywiste świadczenie pracy w warunkach art. 22 § 1 k.p. Potwierdzające wykonywanie pracy dowody z zeznań ubezpieczonej i świadków Sąd uznał za niewiarygodne. Podkreślił, że Spółka nie miała nawet formalnego biura; używała tzw. wirtualnego biura - opłacała abonament za korzystanie z adresu przy ul. [...] bez faktycznego wynajmu lokalu. Ubezpieczona nie potrafiła wskazać żadnego konkretnego adresu, pod którym urzędował (był dla niej dostępny) jej pracodawca. Nie знаła również adresu zamieszkania T. S.. Z dowodów wynika, że miała kontakt z pracodawcą wyłącznie telefoniczny i to niecodziennie. Ubezpieczona nie podpisywała listy obecności, nie rozliczała się formalnie z przepracowanego czasu pracy. Prowadzenie pewnych prac informatycznych nad logo Spółki i jej strony internetowej potwierdza ogólnie kilka wydruków z komputera, przy czym z zeznań samej ubezpieczonej wynika, że przy ich wykonaniu brał udział jej brat. Ubezpieczona nie wykazała zresztą żadnym dowodem, kiedy te projekty (bardzo proste) zostały faktycznie wykonane i czy wdrożono je na stronie internetowej Spółki.

A. Z. wiedziała już przed zawarciem umowy o pracę, że jest w ciąży i że stan jej zdrowia z tym związany (utrzymanie ciąży) budzi niepokój. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, od początku zatrudnienia zamiarem ubezpieczonej nie było faktyczne wykonywanie przedmiotowego zatrudnienia w rygorze stosunku pracy (także z powodu przeszkód zdrowotnych związanych z ciążą). Ubezpieczona z uwagi na stan zdrowia (poważne dolegliwości zagrażające ciąży) nie była zdolna do wykonywania pracy, nie wykazała w procesie, że przed zatrudnieniem w E. sp. z o.o. uzyskała zaświadczenie lekarskie o zdolności do pracy.

Sąd Apelacyjny uznał, że sporna umowa o pracę zawarta przez A. Z. i E. sp. z o.o. jest nieważna, gdyż została zawarta w warunkach pozorności w rozumieniu art. 83 § 1 k.c., a ponadto niezależnie od powyższego - w warunkach naruszenia zasad współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.).

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołująca się zarzuciła:

1. rażące naruszenie prawa procesowego, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c., polegające na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji za właściwe ustaleń faktycznych podniesionych przez stronę apelującą, z pominięciem ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy, bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w tej kwestii w sytuacji, gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń Sądu pierwszej instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne nie zostały rozpoznane;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, tj.: art. 58 § 1 k.c. i „art. 316 §1 k.p.c.”, przez wydanie wyroku bez własnych ustaleń uzasadniających zmianę podstawy prawnej rozstrzygnięcia z „art. 83 § k.c.” a oparcie się na donosie anonimowym złożonym do akt sprawy przez pełnomocnika organu rentowego; „Sąd drugiej instancji nie przesłuchał ponownie świadków zeznających w sprawie oraz kompletnie pominął zeznania świadka A. G., z którego zeznań wynikało, jaką świadczyła pracę A. Z.”.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na istotne zagadnienie prawne oraz potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących

poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Wywiodła, że gdy zarzuty apelacyjne dotyczą bezpośrednio ustaleń faktycznych, wymagane wydaje się zobligowanie sądu drugiej instancji do przeprowadzenia gruntownej oceny materiału dowodowego. W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny ograniczył się jedynie do ponownego przesłuchania A. Z. oraz do ponownego zobowiązania do dostarczenia dowodów złożonych na piśmie, „wydając orzeczenie w oparciu o dwie sprzeczności”. Na stronie 6. uzasadnienia wyroku, w zeznaniach świadka B. P., wskazano, że: „potwierdziła, że została powiadomiona przez prezesa spółki o zatrudnieniu ubezpieczonej w charakterze dyrektora ds. sprzedaży” oraz na stronie 7 uzasadnienia wyroku w zeznaniach świadka A. G. wskazano, że: „wykonywanie przez ubezpieczoną pracy na rzecz płatnika składek potwierdził świadek A. G., z którym ubezpieczona kilka razy w trakcie zatrudnienia miała kontakt, a który współpracował z B. Sp. z o.o.”, by następnie na stronie 18. uzasadnienia stwierdzić, że: „Zdaniem Sądu Apelacyjnego powódka nie przedstawiła wiarygodnych dowodów na rzeczywiste świadczenie pracy w warunkach art. 22 § 1 k.p.”

Dalej skarżąca stwierdziła, że „brak jest orzecznictwa, gdzie u podstaw rozstrzygnięcia leży zastosowanie art. 58 § 2 k.c., z pominięciem art. 388 k.c., gdzie jedyną przesłanką stwierdzenia nieważności umowy jest rażąca dysproporcja świadczeń i brak jest innych naruszeń zasad współżycia społecznego. W przedmiotowej sprawie Sąd orzekł o stwierdzeniu nieważności umowy w oparciu o pozorność przedmiotowej umowy (art. 83 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.) i z niej wyprowadził wnioski o naruszeniu innych zasad współżycia społecznego (według Sądu rażąca dysproporcja to wola osiągnięcia w niedalekim okresie wysokich świadczeń z ubezpieczenia chorobowego); w orzeczeniu Sądu drugiej instancji próżno było szukać naruszeń innych zasad współżycia społecznego.”

Skarżąca podniosła, że art. 388 k.c. stanowi *lex specialis* wobec art. 58 § 2 k.c., tym samym ziszczenie się przesłanek określonych w art. 388 k.c. wyłącza możliwość stosowania normy określonej w art. 58 § 2 k.c. W konsekwencji rażąca nieekwiwalentność świadczeń wzajemnych nie może stanowić samoistnej przesłanki stwierdzenia nieważności umowy z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), przy braku spełnienia pozostałych

przesłanek wyzysku (art. 388 k.c.). Zakresy zastosowania art. 388 k.c. i 58 k.c. mogą się krzyżować wtedy, gdy zastrzeżenie świadczenia rażąco niewspółmiernego jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego przez co narusza ramy swobody umów (art. 353¹ k.c.). W przywoływanych przez Sąd drugiej instancji orzeczeniach pozornie wspierających argumentację Sądu *meriti* podstawą rozstrzygnięcia było naruszenie innych zasad współzycia społecznego, a nie sama rażąca dysproporcja świadczeń.

Dalej skarżąca wywiodła, że zarówno zeznania świadka A. G., jak również I. K. wskazywały na to, że umowa jest faktycznie wykonywana. Również z zeznań skarżącej wynika, że wykonywała prace w postaci prospektów informacyjnych dla Spółki, jak również szeroko pojętego wsparcia wobec prezesa zarządu T. S.. Z niewiadomych powodów, pomimo spójności zeznań z przedstawioną dokumentacją, w tym dokumentacją dowodową, Sąd drugiej instancji nie dał im wiary twierdząc, że: *„dostarczona dokumentacja w postaci prospektów była prosta do wykonania”*.

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę, wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od skarżącej na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Istotnym zagadnieniem prawnym jest problem jurydyczny, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, którego wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniających wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 7-8, poz. 51; wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51). Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne), na czym polega rozbieżność w orzecznictwie i jakich kwestii owa niejednorodność dotyczy. Sformułowane zagadnienie winno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencki i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia

2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Innymi słowy, zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi mieć charakter ściśle jurydyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych oraz służyć wyjaśnieniu prawa, a nie ocenie ich subsumcji pod określoną normę prawną (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., I CSK 555/16, LEX nr 2255332). Nie może więc mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 600/14, LEX nr 1678103).

Tak więc istotne zagadnienie prawne powinno odnosić się do konkretnego przepisu prawa albo konkretnej regulacji prawnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lipca 2014 r., II PK 257/13, LEX nr 1515455), a skarżący powinien wykazać za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 października 2015 r., II PK 61/15, LEX nr 1968444, oraz powołane tam orzeczenia). Zagadnienie prawne powinno zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2012 r., I UK 113/12, LEX nr 1675224). Z tym z kolei wiąże się wymóg takiego sformułowania zagadnienia prawnego, aby dotyczyło kwestii prawnych budzących rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości, których rozstrzygnięcie ma znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Zgodnie natomiast z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie

Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493).

Wymagań tych skarżąca nie spełniła, bowiem z jej argumentacji wynika, że kwestionuje ustalenia faktyczne Sądu drugiej instancji co do pozorności umowy o pracę, a tymczasem wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprowadzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r. V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, LEX nr 238975; z dnia 5 września 2008 r., II UK 370/07, LEX nr 785533; z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76; z dnia

19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Oznacza to, że spór o ocenę poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, LEX nr 513257).

Dodać też trzeba, że Sąd drugiej instancji wyczerpująco uzasadnił przeprowadzoną (i odmienną od Sądu pierwszej instancji) ocenę dowodów. Nie może być zatem mowy o „braku merytorycznych rozważań w tej kwestii”.

Jeśli natomiast chodzi o przedstawiane przez skarżącą wzajemne relacje między art. 58 § 2 k.c. i art. 388 k.c., to pomijając już, że stwierdzenie o nieekwiwalentności świadczeń (z jednej strony składek na ubezpieczenia społeczne, z drugiej – świadczeń z ubezpieczeń społecznych) w żaden sposób nie może być odnoszone do zdefiniowanego w tym ostatnim przepisie wyzysku, to podstawą rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego było także stwierdzenie pozorności umowy o pracę (art. 83 § 1 k.c.), co było wystarczające do odmowy objęcia Anny Zalewskiej ubezpieczeniami społecznym z tytułu stosunku pracy.

Pozorność czynności prawnej jest okolicznością faktyczną, która podlega ustaleniu przez sądy powszechne. Ustalenie to nie podlega kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221; z dnia 26 stycznia 2011 r., I UK 281/10, LEX nr 786372; z dnia 23 stycznia 2012 r., II UK 93/11, LEX nr 1163333; z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/13, LEX nr 1480316; z dnia 6 grudnia 2016 r., II UK 439/15, LEX nr 2188634). Skarżący może więc kwestionować jedynie prawidłowość zastosowania art. 83 k.c. w ustalonych przez sąd okolicznościach faktycznych i kwalifikację tych okoliczności w kategoriach pozorności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13, LEX nr 1477453).

Podkreślić należy, że pozorność umowy wynikająca z art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p. zachodzi, gdy mimo zawarcia umowy, praca nie jest w ogóle świadczona, ewentualnie okoliczności faktyczne jej wykonywania nie wypełniają cech stosunku pracy (co miało miejsce w niniejszej sprawie). Nie stanowi to wówczas tytułu ubezpieczenia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 lutego 2008 r., II UK 122/07, LEX nr 448905; z dnia 8 lipca 2009 r., I UK 43/09, LEX nr 529772; z dnia 24 lutego 2010 r., II UK 204/09, LEX nr 590241; z dnia 9 lutego 2012 r., I UK 260/11, LEX nr 1169835; z dnia 20 czerwca 2017 r., I UK 252/16, LEX nr 2347782; z dnia 24 lutego 2021 r., III USKP 30/21, LEX nr 3123192). W związku z tym, że Sąd Apelacyjny przyjął, że praca objęta umową o pracę nie była wykonywana, zastosowanie w niniejszej sprawie konstrukcji pozorności czynności prawnej nie budzi wątpliwości.

Pozorne zawarcie umowy o pracę (art. 83 § 1 k.c.) nie wiąże się ze świadczeniem pracy w tym sensie, że zatrudnienie w ogóle nie jest wykonywane („pracownik” w ogóle nie świadczy pracy) bądź jest wykonywane na innej podstawie niż umowa o pracę (w szczególności na podstawie umowy prawa cywilnego), bądź jest wyłącznie pozorowane (jakieś czynności faktyczne są przez „pracownika” wykonywane, ale nie rodzą one skutku w postaci istnienia stosunku pracy).

Przepis art. 83 k.c. i art. 58 § 1 i 2 k.c. stanowią odrębne i samodzielne podstawy nieważności czynności prawnej (M. Gutowski (w:) M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1-352, Warszawa 2021, pkt III.6). Czynność zmierzająca do obejścia prawa czy sprzeczna z zasadami współżycia społecznego nie może być z reguły czynnością pozorną z tego choćby względu, że pierwsza zostaje rzeczywiście dokonana, druga zaś jest jedynie symulowana. Dlatego też skoro Sąd Apelacyjny uznał pozorność umowy o pracę, to umowy tej jako symulowanej nie mógł oceniać w kontekście art. 58 § 2 k.c., lecz uchybienie to nie ma wpływu na wynik sprawy, gdyż wystarczy pozorność umowy o pracę, aby uznać, że nie powstał pracowniczy tytuł ubezpieczenia społecznego. Skutku w postaci objęcia ubezpieczeniem (pracowniczym) nie wywołuje bowiem zawarcie umowy o pracę, której strony stwarzają pozór realizacji przez ubezpieczonego czynności odpowiadających treści art. 22 k.p., czyli wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, za

wynagrodzeniem odpowiadającym ilości i jakości świadczonej pracy (art. 78 k.p.). Z obowiązku pracodawcy, polegającego na zgłoszeniu do ubezpieczenia społecznego zatrudnionych pracowników, należy wysnuć wniosek, że bycie podmiotem ubezpieczenia związane jest wyłącznie z realizacją podstawowego dla stosunków tego ubezpieczenia warunku wykonywania pracy w ramach stosunku pracy. W świetle tego istotne jest, czy pracownik zawierający umowę o pracę w rzeczywistości pracę taką wykonywał (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 32/96, OSNAPIUS 1997 nr 15, poz. 275; z dnia 21 kwietnia 1998 r., II UKN 2/98, OSNAPIUS 1999 nr 7, poz. 251; z dnia 17 marca 1998 r., II UKN 568/97, OSNAPIUS 1999 nr 5, poz. 187; z dnia 11 września 1998 r., II UKN 199/98, OSNAPIUS 1999 nr 18, poz. 591; z dnia 21 stycznia 1999 r., I PKN 541/89, OSNAPIUS 2000 nr 5, poz. 180; z dnia 16 marca 1999 r., II UKN 512/98, OSNAPIUS 2000 nr 9, poz. 368; z dnia 29 marca 2006 r., II UK 119/05, LEX nr 957391; z dnia 18 maja 2006 r., III UK 30/06, LEX 957421; z dnia 4 października 2007 r., I UK 116/07, OSNP 2008 nr 23-24, poz. 355; z dnia 24 lutego 2010 r., II UK 204/09, LEX nr 590241; z dnia 11 marca 2008 r., II UK 148/07, LEX nr 846577; z dnia 17 czerwca 2008 r., I UK 402/07, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 297; z dnia 21 maja 2010 r., I UK 43/10, LEX nr 619658; z dnia 21 listopada 2011 r., II UK 69/11, LEX nr 1108830).

Mając powyższe na uwadze, należy stwierdzić, że w sprawie nie występuje powołane przez skarżącą przesłanki przedsądu, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

Sąd Najwyższy oddalił wniosek pełnomocnika o zwrot kosztów postępowania kasacyjnego, z tego powodu, że w odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy nie przedstawił stanowiska co do kwestii dopuszczalności skargi kasacyjnej jak również nie przedstawił argumentacji przemawiającej za takim rozstrzygnięciem. Odpowiedź na skargę kasacyjną nie odnosi się do przesłanek przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania, a zatem okazała się nieprzydatna na tym etapie postępowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 stycznia 2015 r., V CSK 353/14, LEX nr 1628961; z dnia 17 września 2014 r., II CNP 17/14, LEX nr 1537289, czy z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015 nr 7-8, poz. 91).

[SOP]

[ał]